

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VALSTYBINĘ MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBĄ IR VALSTYBINĘ KALBOS INSPEKCIJĄ

2020-09-22 Nr. 4D-2020/1-833
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2020-06-22 gavo X (toliau vadinama ir – Draugija) nario Y (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą, taip pat adresuotą ir Valstybinei kalbos inspekcijai (toliau vadinama ir – Inspekcija), ir skundo papildymo dokumentus dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau vadinama ir – VMVT, Tarnyba) pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nepateikus Pareiškėjui Europos Sąjungos afrikinio kiaulių maro valdymo strategijos pakeitimo projekto (Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU) (toliau vadinama ir – Dokumentas) valstybine kalba, ir Inspekcijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo kreipimosi raštus ir sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su Dokumento Pareiškėjui nepateikimu valstybine kalba.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

2.1. [...] Nuo 2020 m. gegužės 5 d. [VMVT] man nepateikia lietuvių kalba savo dokumento, kuris anglų kalba vadinasi *Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU Re: B6-(1.19.)-1082*“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „[Inspekcija] taip pat dangstosi biurokratizmu ir nesiima reikiamų priemonių konstitucinėms piliečio [teisėms] įgyvendinti, t. y., imtis priemonių, kad mums gauti dokumentą lietuvių kalba.“

3. Pareiškėjas prašo Seimo kontrolieriaus „[...] įvertinti tokį [VMVT] ir [Inspekcijos] elgesį.“

4. Kartu su skundu, be kitų dokumentų, pateikta:

4.1. **Pareiškėjo 2020-05-08 kreipimasis elektroniniu paštu, adresuotas VMVT (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta:**

„[...] Prašome projektą (Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU [...]) pateikti lietuvių kalba iki [...] 2020-05-11 darbo dienos pabaigos. [...]“

4.2. **Pareiškėjo 2020-06-16 kreipimasis elektroniniu paštu, adresuotas VMVT (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta:**

4.2.1. „[...] dar kartą prašome pateikti mums lietuvių kalba dokumentą Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU.“

4.2.2. „2020 m. gegužės 5 d. [VMVT] išsiuntė raštą Nr. B6-(1.19.)-1082 [...], kuriame prašė

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos imtis iniciatyvos dėl Nacionalinio šernų populiacijos valdymo veiksmų plano sudarymo, pasitelkiant visas suinteresuotas valstybės, mokslo institucijas ir nevyriausybinės organizacijas pagal jų kompetenciją ir Europos Komisijos patvirtinose Nacionalinio šernų populiacijos valdymo veiksmų plano gairėse numatytus klausimus. [VMVT] savo rašte pateikdama tik interneto svetainės nuorodą į Europos Sąjungos institucijos dokumentą anglų kalba, mūsų nuomone, pažeidė Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatyme nustatytą reikalavimą, įpareigojantį Lietuvos juridinius asmenis tarpusavyje susirašinėti valstybine kalba. [...].“

4.3. Pareiškėjo 2020-06-22 kreipimasis elektroniniu paštu, adresuotas Inspekcijai (kopija), kuriame nurodyta:

4.3.1. „[...] pranešame, kad nepaisant mūsų raginimų [VMVT] iki šiol nėra mums pateikusi lietuvių kalba *Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU Re: B6-(1.19.)-1082*.“

4.3.2. „Mūsų nuomone, taip [VMVT] pažeidžia Valstybinės kalbos įstatymą.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti skunde ir skundo papildymo dokumentuose nurodytas aplinkybes, kreipėsi į VMVT ir Inspekciją.

6. Iš VMVT pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:

6.1. „VMVT, [...], informuoja, kad Draugijos 2020-05-08 ir 2020-06-16 raštus gavo el. paštu info@vmvt.lt (2020-05-08 rašto gavimo data - 2020-05-08, reg. Nr. B5-3853, 2020-06-16 rašto gavimo data - 2020-06-16, reg. Nr. B5-5181), kitų [...] [Draugijos ar [...] [Pareiškėjo] paklausimų š. m. gegužės-liepos mėnesiais VMVT nėra gavusi. [...].“

6.2. „[Dėl 2020-05-08 kreipimosi]: [VMVT] [...] 2020-05-08 gavo Draugijos nurodymą iki 2020-05-11 darbo dienos pabaigos pateikti [Dokumentą] lietuvių kalba. Kadangi VMVT dokumentų vertimų neatlieka, į minėtą nurodymą nebuvo reaguota ir Draugijai nebuvo atsakyta. VMVT, 2020-06-16 gavusi papildomą Draugijos paklausimą, jį išnagrinėjo ir 2020-06-23 raštu Nr. B6-(1.9.)-1431 „Dėl darbinio dokumento pateikimo lietuvių kalba“ [...] argumentuotai atsakė Draugijai.“

6.3. „VMVT, [...] aktyviai dalyvauja Europos Komisijos posėdžiuose ir darbo grupėse, kuriose yra sprendžiami [afrikinio kiaulių maro, toliau vadinama ir – AKM] valdymo klausimai. Esant aktualiai informacijai dėl Europos Sąjungoje (toliau - ES) taikomų AKM kontrolės priemonių arba rengiant AKM strategijos pakeitimus, VMVT su šiais pakeitimais supažindina suinteresuotus asmenis (ūkio subjektus, valstybės institucijas ir nevalstybines įstaigas ir organizacijas). VMVT susirašinėja su Lietuvos Respublikos ūkio subjektais, valstybės institucijomis ir nevalstybinėmis įstaigomis ir organizacijomis tik valstybine kalba. VMVT, gavusi [Dokumentą] anglų kalba, dokumento vertimo iš anglų į lietuvių kalbą neatliko. VMVT pažymi, kad Europos Komisija [Dokumentą] parengė bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis ir pateikė jį ES valstybėms narėms pastaboms tik anglų kalba. [Dokumentas] yra [parengtas ir paskelbtas] tik anglų kalba, [...] nėra [išverstas] į ES valstybių narių valstybines kalbas. Tai yra darbinis dokumentas, parengtas informavimo ir konsultavimo tikslais [...]. VMVT informuoja, kad [Dokumentas], atsižvelgiant į AKM epizootinę situaciją ES ir ligos plitimo tendencijas, yra periodiškai [peržiūrimas ir keičiamas].“

6.4. „[...] VMVT funkcija nėra dokumentų vertimas. Be to, VMVT 2020-05-05 rašte Nr. B6-(1.19.)-1082 [...], kuriame minimas AKM strategijos projektas ir pateikiama paskelbimo nuoroda, buvo prašoma Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos imtis iniciatyvos dėl nacionalinio šernų populiacijos valdymo veiksmų plano [toliau vadinama – Planas] sudarymo, pasitelkiant visas suinteresuotas valstybės, mokslo institucijas ir nevyriausybinės organizacijas pagal jų kompetenciją ir Plano gairėse numatytus klausimus. Nors VMVT 2020-05-05 raštas Nr. B6-(1.19.)-1082 buvo

pateiktas ir socialiniams partneriams, įskaitant Draugiją, tačiau jame nebuvo prašoma Draugijos pateikti pasiūlymus VMVT ar Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai dėl Plano parengimo. [...] Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija 2020-05-12 atsakomajame rašte Nr. D8(E)-2497 [...] nurodė, kad „[...] manytume, kad Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba turėtų imtis iniciatyvos dėl Plano parengimo [...]“. VMVT, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos atsakymą, priėmė sprendimą pati rengti Planą, kurio projektas bus pateiktas viešai svarstyti (paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje) ir visi suinteresuoti asmenys galės pateikti pastabas. VMVT atkreipia dėmesį, kad Plano projektas bus parengtas ir pateiktas pastaboms pateikti valstybine kalba, kaip tai yra reglamentuota Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatyme ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose valstybinės kalbos vartojimą.“

6.5. „VMVT, [...] iš [Inspekcijos] 2020-05-18 gavo raštą Nr. 10V-169 [...], kuriame pateikta nuomonė dėl dokumentuose teikiamų nuorodų į ne lietuvių kalba viešai skelbiamus dokumentus ir rekomendacija, kad „ateityje institucijos rengiami, tvarkomi ar bet kokia forma teikiami dokumentai būtų valstybine kalba“. [...] atsižvelgdama į [Inspekcijos] rekomendaciją ir į tai, kad Plano projektą lietuvių kalba rengs pati ir jį, o ne Europos Komisijos parengtą [Dokumentą] teiks suinteresuotiems asmenims svarstyti, [Dokumento] iš anglų kalbos į lietuvių kalbą neverš. [...]“

6.6. **VMVT 2020-06-23 rašte Nr. B6-(1.9.)-1431, adresuotame Draugijai** (kopija), **nurodyta:**

6.6.1. „[...] [VMVT], atsakydama į [...] 2020-06-16 elektroninį laišką, pažymi, kad VMVT 2020-05-05 raštą Nr. B6-(1.19.)-1082 „Dėl Nacionalinio šernų populiacijos valdymo veiksmų plano“ (toliau - Raštas) yra išdėstytas prašymas Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai, kad ji inicijuotų ir pasiteltų Nacionalinio šernų populiacijos valdymo veiksmų plano (toliau - Planas) parengimui visas suinteresuotas valstybės, mokslo institucijas ir nevyriausybinės organizacijas. Rašte [...] [Dokumentas] paminėtas, siekiant informuoti Aplinkos ministerija, kad Planas turi būti parengtas ir pateiktas Europos Komisijai iki šių metų pabaigos.“

6.6.2. „VMVT informuoja, kad Aplinkos ministerija 2020-05-12 atsakomajame rašte Nr. D8(E)-2497 [...] pažymėjo, kad ji Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymu, Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymu ir kitais teisės aktais yra įpareigota imtis priemonių ne užkrečiamųjų ligų kontrolei, o palankiai laukinių gyvūnų populiacijų būklei užtikrinti. Jos nuomone, Plano rengimas priklauso VMVT kompetencijai.“

6.6.3. „VMVT, atsižvelgdama į Aplinkos ministerijos nuomonę, numato artimiausiu metu pradėti rengti Plano projektą, kuris bus pateiktas viešai svarstyti (paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo Teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje) ir visi suinteresuoti asmenys galės pateikti pastabas šiam projektui. Plano projektas bus parengtas ir pateiktas pastabų teikimui valstybine kalba, kaip tai yra reglamentuota Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatyme ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose valstybinės kalbos vartojimą.“

6.6.4. „VMVT pabrėžia, kad laikosi Valstybinės kalbos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių valstybinės kalbos vartojimą, ir kad vykdo susirašinėjimą su Lietuvos valstybės institucijomis tik valstybine kalba. VMVT pažymi ir tai, kad yra susipažinusi su [Inspekcijos 2020-05-18 rašte Nr. 10V-163 išdėstyta] nuomone dėl dokumentuose teikiamų nuorodų į ne lietuvių kalba viešai skelbiamus dokumentus ir rekomendacija, kad „ateityje institucijos rengiami, tvarkomi ar bet kokia forma teikiami dokumentai būtų valstybine kalba“. VMVT, atsižvelgdama į [Inspekcijos] rekomendaciją ir į tai, kad Plano projektą lietuvių kalba rengs pati ir jį, o ne Europos Komisijos parengtą Europos Sąjungos afrikinio kiaulių maro valdymo strategijos projektą, teiks suinteresuotiems asmenims svarstyti, informuoja, kad neketina versti iš anglų kalbos į lietuvių kalbą nurodytos strategijos projekto.“

6.6.5. „VMVT tikisi ir Jūsų aktyvaus dalyvavimo teikiant Plano projektui pastabas ir siūlymus.“

7. **Iš Inspekcijos pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:**

7.1. „[...] 2020 m. gegužės 6 d. [Inspekcijoje] pirmą kartą gautas [Pareiškėjo] elektroninis laiškas, kuriame nurodyta, kad 2020 m. gegužės 5 d. [VMVT] rašte Nr. B6-(1.I9.)-1082 [...] yra pateikta internetinė nuoroda į teisės aktą nevalstybine kalba. [...].“

7.2. „[...] [Inspekcija] nagrinėdama [2020-05-06] elektroniniame laiške pateiktą skundą 2020 m. gegužės 11 d. kreipėsi elektroniniu paštu į Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos Dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo skyriaus vedėją [...], norėdami išsiaiškinti, ar rašte teikiamos nuorodos yra dokumento teksto sudedamoji dalis. Buvo gautas atsakymas [...], kad *nuoroda sudaro galimybę interaktyviai pasiekti konkretų turinį - dokumentą anglų kalba, o toks anglų kalba parengtus dokumentas ar EK interneto svetainės vaizdas nėra oficialaus „lietuviško“ dokumento teksto/turinio dalis/priedas. Susirašinėjimu laikytina pasikeitimas dokumentais (el. pašto žinutėmis, oficialiais raštais ar pan.). Nuorodos atidarymas ar interneto svetainės informacijos peržiūrėjimas nėra susirašinėjimas.* [...]. [Inspekcijos] pareigūnų nuomone, dokumentų tekste esanti nuoroda yra to dokumento sudedamoji dalis, tačiau šiuo klausimu išsiskyrus [Inspekcijos] ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos specialistų nuomonėms, buvo priimtas sprendimas raštu įspėti [VMVT] ateityje visus dokumentus rengti, tvarkyti ir teikti tik valstybine kalba. 2020 m. gegužės 18 d. [Inspekcija] išsiuntė oficialų raštą Nr. 10V-163 [VMVT].“

7.3. „[...] 2020 m. birželio 22 d. [Inspekcijoje] gavus [...] [Pareiškėjo] [elektroninius laiškus], jam tą pačią dieną pateiktas atsakymas [...], kuriame paaiškinti Inspekcijos elgesio motyvai. [...] į kitas institucijas nebesikreipta, nes skundas, Inspekcijos nuomone, išnagrinėtas.“

7.4. „[...], Inspekcijos nuomone, [Pareiškėjo] [2020-05-06] elektroniniame laiške išdėstytas skundas yra pilnai išnagrinėtas, Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo pažeidimų nenustatyta, todėl jokių priemonių imtis Inspekcijos pareigūnai neplanuoja. [...].“

7.5. **Pareiškėjo 2020-05-06 kreipimesi elektroniniu paštu, adresuotame Inspekcijai (kopija)**, prašoma „[...] įvertinti [VMVT] veiksmus ir jų atitikimą Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo 5 [straipsniui].“

7.6. **Inspekcijos 2020-05-18 rašte Nr. 10V-163, adresuotame VMVT (kopija)**, rekomenduojama VMVT „[...] kad ateityje institucijos rengiami, tvarkomi ar bet kokia forma teikiami dokumentai būtų valstybine kalba“.

7.7. **Inspekcijos 2020-05-22 atsakyme elektroniniu paštu, adresuotame Draugijai (kopija), nurodyta:**

„[...] informuojame, kad Inspekcija rekomendavo [VMVT] ateityje siųsti nuorodas tik į dokumentus valstybine kalba. Tai padarėme dėl to, kad konsultuojantis su Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos specialistais išsiaiškinta [...], kad nuorodų pateikimas Dokumentų rengimo taisyklėse nėra aptartas ir ji negali būti oficialus dokumento priedas. Esant tokiai situacijai, kategoriškai tvirtinti, kad pažeidžiamas Valstybinės kalbos įstatymas, negalime, todėl apsiribojome tik rekomendacija.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

8.1. **Įstatymai:**

8.1.1. *Konstitucijoje* nustatyta:

14 *straipsnis* – „Valstybinė kalba – lietuvių kalba.“

8.1.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

12 *straipsnis* – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...].“

8.1.3. *Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme* nustatyta:

3 straipsnio 1 dalis – „Dokumentas – institucijos veikloje užfiksuota informacija ar jos dalis, nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, įskaitant registro duomenis, registro informaciją, registru pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, valstybės informacinės sistemos duomenis.“

4 straipsnio 1 dalis – „Institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.“

6 straipsnio 1 dalis – „Institucija, teikdama dokumentus, vadovaujasi šiais principais: [...] 2) dokumentų tikslumo – pareiškėjui teikiami dokumentai turi atitikti institucijos disponuojamus dokumentus; [...]“

8.1.4. *Valstybinės kalbos įstatyme* nustatyta:

4 straipsnis – „Visos Lietuvos Respublikoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos raštvedybą, apskaitos, atskaitomybės, finansinius bei techninius dokumentus tvarko valstybine kalba.“

5 straipsnis – „Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldos institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos tarp savęs susirašinėja valstybine kalba.“

7 straipsnis – „Valstybės ir savivaldos institucijų, įstaigų ir organizacijų, ryšių, transporto, sveikatos ir socialinės apsaugos, policijos ir teisėsaugos tarnybų, prekybos ir kitų gyventojų aptarnavimo įstaigų vadovai turi užtikrinti, kad gyventojai būtų aptarnaujami valstybine kalba.“

25 straipsnis – „Šio įstatymo vykdymą kontroliuoja Valstybinė kalbos inspekcija.“

8.1.5. *Valstybinės kalbos inspekcijos įstatyme* nustatyta:

4 straipsnis – „1. Kalbos inspekcijos uždaviniai – kontroliuoti, kaip valstybės ir savivaldybių institucijose, visose Lietuvos Respublikoje veikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose laikomasi Valstybinės kalbos įstatymo, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimų ir kitų teisės norminių aktų, nustatančių valstybinės kalbos vartojimo bei taisyklingumo reikalavimus. 2. Kalbos inspekcija, įgyvendindama jai pavestus uždavinius, atlieka šias funkcijas: [...] 2) pagal savo įgaliojimus nagrinėja skundus ir prašymus [...] 4) imasi priemonių, kad būtų išvengta Valstybinės kalbos įstatymo pažeidimų [...]“

5 straipsnio 1 dalis – „Kalbos inspekcija, įgyvendindama savo funkcijas, turi teisę: [...] 5) teikti valstybės ir savivaldybių institucijoms, visoms Lietuvos Respublikoje veikiančioms įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms privalomus nurodymus valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo klausimais [...]“

8.1.6. *Veterinarijos įstatyme* nustatyta:

6 straipsnis – „Valstybinė veterinarija: [...] 3) įvertina epizootinę situaciją ir duoda gyvulių savininkams privalomus nurodymus įgyvendinti gyvulių, kitų gyvūnų užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir jų likvidavimo, deratizacijos, dezinfekcijos bei ūkines priemones; 4) analizuoja gyvulių, kitų gyvūnų susirgimo neužkrečiamomis ligomis ir gaišimo priežastis, rengia rekomendacijas jų profilaktikai, gydo sergančius [...]“

8.2. **Kiti teisės aktai:**

8.2.1. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 (Vyriausybės 2017-11-15 nutarimo Nr. 933 redakcija) patvirtintose *Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* reglamentuojama:

25 punktas – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos. Administracinės procedūros atliekamos laikantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnyje nustatytų terminų.“

33 punktas – „Į prašymus atsakoma valstybine kalba arba kita kalba, jei prašymą institucijos vadovo sprendimu buvo galima pateikti kita kalba, ir tokiu būdu, koku buvo pateiktas prašymas, arba tokiu būdu, kuris buvo nurodytas prašyme. [...]“

35 punktas – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: [...] 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys [...]“

38 *punktas* – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą [...] informaciją, [...] priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. [...]“

8.2.2. Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011-07-04 įsakymu Nr. V-117 (Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2019-08-30 įsakymo Nr. VE-41 redakcija) patvirtintose *Dokumentų rengimo taisyklėse* reglamentuojama:

4.4 *punktas* – „*Dokumento sudarytojas* – įstaiga, jos administracijos padalinys, kolegialus vienetas, įstaigos vadovas ar kitas teisės aktų nustatytais įgaliojimais sudaryti dokumentus turintis asmuo.“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

Konstitucinis Teismas 1999-10-21 nutarime byloje Nr. 14/98 yra konstatavęs:

„[...] Pagal Konstitucijos 14 straipsnį lietuvių kalba yra valstybinė kalba. Konstitucinis valstybinės kalbos statuso įtvirtinimas reiškia, kad lietuvių kalba yra konstitucinė vertybė. [...]. Valstybinė kalba yra svarbi piliečių lygiateisiškumo garantija, nes leidžia visiems piliečiams vienodomis sąlygomis bendrauti su valstybės ir savivaldybių įstaigomis, įgyvendinti savo teises ir teisėtus interesus. Konstitucinis valstybinės kalbos statuso įtvirtinimas taip pat reiškia, kad įstatymų leidėjas privalo įstatymais nustatyti, kaip šios kalbos vartojimas užtikrinamas viešajame gyvenime, be to, jis turi numatyti valstybinės kalbos apsaugos priemones. Lietuvių kalba, pagal Konstituciją įgijusi valstybinės kalbos statusą, privalo būti vartojama visose valstybės ir savivaldos institucijose, visose Lietuvoje esančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose; įstatymai ir kiti teisės aktai turi būti skelbiami valstybine kalba; raštvedyba, apskaitos, atskaitomybės, finansiniai dokumentai privalo būti tvarkomi lietuvių kalba; valstybės ir savivaldos institucijos, įstaigos, įmonės bei organizacijos tarpusavyje susirašinėja valstybine kalba. [...]“

Tyrimo išvados

10. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, išvados teikiamos VMVT ir Inspekcijos pareigūnų veiksmus vertinant atskirai šiais aspektais:

10.1. dėl VMVT pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nepateikus Pareiškėjui Dokumento valstybine kalba;

10.2. dėl Inspekcijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo kreipimosi raštus ir sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su Dokumento Pareiškėjui nepateikimu valstybine kalba.

*Dėl VMVT pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo),
nepateikus Pareiškėjui Dokumento valstybine kalba*

11. Pareiškėjas skundėsi Seimo kontrolieriui dėl VMVT pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai nepateikus Pareiškėjui Dokumento valstybine kalba.

Dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į VMVT.

12. Konstitucijos 14 straipsnyje reglamentuojama, kad Lietuvos Respublikos valstybinė kalba yra lietuvių kalba. Vadovaujantis Valstybinės kalbos įstatymo 4 ir 5 straipsnių nuostatomis, visos Lietuvos Respublikoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos raštvedybą, apskaitos, atskaitomybės, finansinius bei techninius dokumentus turi tvarkyti ir tarp savęs susirašinėti valstybine kalba. Remiantis to paties teisės akto 7 straipsniu, valstybės ir savivaldos institucijų,

įstaigų ir organizacijų, ryšių, transporto, sveikatos ir socialinės apsaugos, policijos ir teisėsaugos tarnybų, prekybos ir kitų gyventojų aptarnavimo įstaigų vadovai turi užtikrinti, kad gyventojai būtų aptarnaujami valstybine kalba. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas savo doktrinoje taip pat yra akcentavęs, jog „valstybinė kalba yra svarbi piliečių lygiateisiškumo garantija, nes leidžia visiems piliečiams vienodomis sąlygomis bendrauti su valstybės ir savivaldybių įstaigomis, įgyvendinti savo teises ir teisėtus interesus“ ir kad „lietuvių kalba, [...], privalo būti vartojama visose valstybės ir savivaldos institucijose, visose Lietuvoje esančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose; įstatymai ir kiti teisės aktai turi būti skelbiami valstybine kalba; raštvedyba, apskaitos, atskaitomybės, finansiniai dokumentai privalo būti tvarkomi lietuvių kalba“ (pažymos 9 punktas).

Vadovaujantis Veterinarijos įstatymo 6 straipsnio 3, 4 dalyse įtvirtintomis nuostatomis, valstybinės veterinarijos (VMVT) kompetencijai, be kita ko, priskirtina įvertinti epizootinę situaciją ir duoti gyvulių savininkams privalomus nurodymus įgyvendinti gyvulių, kitų gyvūnų užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir jų likvidavimo, dezinfekcijos bei ūkinės priemonės, analizuoti gyvulių, kitų gyvūnų susirgimo neužkrečiamomis ligomis ir gaišimo priežastis, rengti rekomendacijas jų profilaktikai, gydyti sergančius ir pan. Be pirmiau minėtų funkcijų, VMVT taip pat vykdo ir viešojo administravimo bendrąsias funkcijas, susijusias su prašymų (skundų) nagrinėjimu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pabrėžtina, kad VMVT, kaip Lietuvos Respublikos valstybės institucija, vykdydama savo funkcijas, taip pat ir tas, kurios susijusios su asmenų prašymų (skundų) nagrinėjimu, turi laikytis pirmiau minėtų Konstitucijos, Valstybinės kalbos įstatymo nuostatų.

13. Seimo kontrolierius pažymi, kad Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus. To paties teisės akto 3 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama *dokumento* sąvoka, pagal kurią dokumentu laikytina institucijos veikloje užfiksuota informacija ar jos dalis, nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, įskaitant registro duomenis, registro informaciją, registrai pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, valstybės informacinės sistemos duomenis. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas dokumentų tikslumo principas, reiškiantis, jog pareiškėjui teikiami dokumentai turi atitikti institucijos disponuojamus dokumentus (informaciją). Taigi, institucijos (įtraukiant ir VMVT) privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams tik tuos dokumentus (informaciją), kuriais savo veikloje jos disponuoja, vykdydamos viešąsias funkcijas.

Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių (toliau vadinama – Taisyklės) 33 punkte reglamentuojama, kad į prašymus turi būti atsakoma valstybine kalba arba kita kalba, jei prašymą institucijos vadovo sprendimu buvo galima pateikti kita kalba, ir tokiu būdu, koku buvo pateiktas prašymas, arba tokiu būdu, kuris buvo nurodytas prašyme. Vadovaujantis to paties teisės akto 35.2 punkte įtvirtintomis nuostatomis, į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją turi būti atsakoma pateikiant prašomą informaciją Teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys. Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos (Taisyklių 25 punktas).

Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos (dokumentų) nustatyta:

13.1. VMVT 2020-05-05 raštu Nr. B6-(1.19.)-1082 kreipėsi į Aplinkos ministeriją, prašydama šios institucijos imtis iniciatyvos dėl Plano sudarymo, pasitelkiant visas suinteresuotas valstybės, mokslo institucijas ir nevyriausybinės organizacijas pagal jų kompetenciją bei Plano gairėse numatytus klausimus. VMVT minėtas 2020-05-05 raštas taip pat buvo pateiktas žiniui socialiniams partneriams (įtraukiant ir Draugiją), tačiau socialiniams partneriams joks konkretus

prašymas 2020-05-05 rašte nebuvo suformuluotas. Pažymėtina, kad VMVT 2020-05-05 rašte, be kita ko, minimas Dokumentas ir pateikiama jo paskelbimo nuoroda į Europos Komisijos oficialią interneto svetainę (pažymos 6.4 punktas). Šiame kontekste pažymėtina, kad minėtoje svetainėje Dokumentas pateikiamas anglų kalba;

13.2. VMVT 2020-05-08 elektroniniu paštu gavo Pareiškėjo (Draugijos) 2020-05-08 kreipimąsi, kuriuo prašoma pateikti VMVT 2020-05-05 rašte Nr. B6-(1.9.)-1082 minimą Dokumentą valstybine kalba (lietuvių kalba) (pažymos 4.1 ir 6.1 punktai). Remiantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui VMVT pateiktais paaiškinimais, „VMVT dokumentų vertimų neatlieka, [...] Draugijai nebuvo atsakyta“ (pažymos 6.2 punktas). Seimo kontrolierius pažymi, kad, vadovaujantis minėtomis Taisyklių 25, 33, 35.2 punktų nuostatomis, valstybės (savivaldybių) institucijos turi pareigą per 20 darbo dienų valstybine kalba atsakyti į asmenų kreipimosi raštus (pateikti prašomą informaciją (dokumentus) arba nurodyti atsisakymo tai padaryti priežastis) tokiu būdu, koku buvo pateiktas prašymas. Nagrinėjamu atveju, gavus 2020-05-08 kreipimąsi ir susipažinus su šio kreipimosi turiniu, VMVT turėjo Taisyklėse nustatyta tvarka ir terminais pateikti Pareiškėjui (Draugijai) atsakymą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, VMVT teiktina rekomendacija;

13.3. visgi, VMVT gavus pakartotinį Pareiškėjo (Draugijos) 2020-06-16 kreipimąsi, VMVT 2020-06-23 raštu Nr. B6-(1.9.)-1431 pateikė atsakymą, kuriuo iš esmės atsisakė išversti Dokumentą iš anglų kalbos į lietuvių kalbą ir pateikti Dokumentą valstybine kalba, nurodė atsisakymo tai padaryti motyvus, kaip reglamentuojama Taisyklių 35.2 punkte (akcentuojant tai, kad VMVT pati rengs Plano projektą lietuvių kalba (atsižvelgiant į Dokumentu pateiktas gaires) ir Plano projektą (o ne Europos Komisijos parengtą Europos Sąjungos afrikinio kiaulių maro valdymo strategijos projektą (Dokumentą) teiks svarstyti suinteresuotiems asmenims (pažymos 6.6 punktas).

Kas sietina dėl VMVT atsisakymo pateikti Pareiškėjui (Draugijai) Dokumentą valstybine kalba pagrįstumo, Seimo kontrolierius pirma pažymi, kad VMVT nėra Documento sudarytoja Dokumentų rengimo taisyklių 4.4 punkte įtvirtintų nuostatų prasme (pažymos 8.2.2 punktas). VMVT kompetencijai nepriskirtina rengti Documento, atlikti jo papildymą (tikslinimą). VMVT neturi pareigos atlikti kitos institucijos parengto dokumento vertimo iš anglų kalbos į valstybinę kalbą (VMVT nevykdo vertimo funkcijos). Nagrinėjamu atveju, Documento sudarytoja yra Europos Komisija, kuri parengė šį dokumentą oficialiąja kalba (Dokumentas parengtas ir paskelbtas Europos Komisijos interneto tinklalapyje tik anglų kalba, nėra išverstas į ES valstybių narių valstybines kalbas). Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Dokumentas yra Europos Sąjungos valstybėms narėms skirtas darbinis dokumentas, parengtas informavimo ir konsultavimo tikslais, į kurį valstybės narės turi atsižvelgti rengdamos nacionalinius šernų populiacijos valdymo veiksmų planus. Šis darbinis dokumentas jokių tiesioginių pasekmių Pareiškėjo (Draugijos) teisėms ir teisėtiems interesams nesukelia.

Darytina išvada, kad VMVT neturėjo pareigos išversti anglų kalba parengtą Dokumentą į valstybinę kalbą ir pateikti Pareiškėjui (Draugijai) prašomą Dokumentą lietuvių kalba.

Atsižvelgiant į tai, kad VMVT 2020-06-23 raštu Nr. B6-(1.9.)-1431 atsisakė pateikti Dokumentą valstybine kalba, ir vadovaujantis Taisyklių 38 punkto nuostatomis (pažymos 8.2.1 punktas), atkreiptinas VMVT dėmesys, kad minėtame atsakyme būtų buvę tikslinga nurodyti atsakymo apskundimo tvarką;

13.4. remiantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija, VMVT planuoja parengti Plano projektą valstybine kalba (atsižvelgiant į Dokumentu nurodytas gaires), kaip tai yra nustatyta Valstybinės kalbos įstatyme ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose valstybinės kalbos vartojimą. Parengus Plano projektą, jis bus pateiktas svarstyti viešai Lietuvos Respublikos Seimo Teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje. Taigi, visi suinteresuoti asmenys (įtraukiant ir Draugiją) galės susipažinti ir pateikti pastabas dėl Plano projekto.

14. Apibendrinant (ypač atkreipiant dėmesį į tai, kad Pareiškėjas (Draugija) 2020-05-08 ir 2020-06-16 kreipimosi raštais prašė VMVT išversti anglų kalba parengtą Dokumentą į valstybinę

kalbą bei išverstą Dokumentą pateikti Pareiškėjui (Draugijai), o vertimo funkcija nepriskirtina VMVT kompetencijai, Pareiškėjo skundo dalis dėl VMVT pareigūnų veiksmų (neveikimo), nepateikus Pareiškėjui Dokumento valstybine kalba, atmestina.

*Dėl Inspekcijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo),
nagrinėjant Pareiškėjo kreipimosi raštus ir sprendžiant probleminius klausimus,
susijusius su Dokumento nepateikimu Pareiškėjui valstybine kalba*

15. Pareiškėjas skundėsi Seimo kontrolieriui, kad Inspekcija nesiima priemonių spręsti jo probleminę situaciją, susijusią su Dokumento valstybine kalba gavimu iš VMVT.

Dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į Inspekciją.

16. Vadovaujantis Valstybinės kalbos inspekcijos įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, vienas iš pagrindinių Inspekcijos veiklos uždavinių yra kontroliuoti, kaip valstybės ir savivaldybių institucijose, visose Lietuvos Respublikoje veikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose laikomasi Valstybinės kalbos įstatymo ir kitų teisės aktų, nustatančių valstybinės kalbos vartojimo bei taisyklingumo reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, Inspekcija, įgyvendindama jai pavestus uždavinius, be kitų funkcijų, pagal savo įgaliojimus nagrinėja skundus ir prašymus, imasi priemonių, kad būtų išvengta Valstybinės kalbos įstatymo pažeidimų, taip pat turi teisę teikti valstybės ir savivaldybių institucijoms, visoms Lietuvos Respublikoje veikiančioms įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms privalomus nurodymus valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo klausimais ir pan. (pažymos 8.1.5 punktas). Valstybinės kalbos įstatymo 25 straipsnyje taip pat nustatyta, kad Inspekcija kontroliuoja šio teisės akto vykdymą.

17. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos (dokumentu) nustatyta:

17.1. Inspekcija 2020-05-06 gavo Pareiškėjo (Draugijos) kreipimąsi elektroniniu paštu, kuriame Pareiškėjas (Draugija) skundėsi, jog 2020-05-05 VMVT rašte Nr. B6-(1.I9.)-1082 yra pateikta internetinė nuoroda į Dokumentą nevalstybine kalba, ir prašoma „[...] įvertinti [VMVT] veiksmus ir jų atitiktį Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo 5 [straipsniui]“ (pažymos 7.1 ir 7.5 punktai);

17.2. gavusi 2020-05-06 kreipimąsi ir susipažinusi su jo turiniu, Inspekcija darbo tvarka 2020-05-11 kreipėsi į Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybą, prašydama pateikti išaiškinimą, ar VMVT minėtame 2020-05-05 rašte teikiamos nuorodos į Dokumentą laikytina 2020-05-05 rašte nurodyto teksto sudedamąja dalimi, ir ar minėtame rašte pateiktos nuorodos į Dokumentą atidarymas ar interneto svetainės informacijos peržiūrėjimas yra laikytina susirašinėjimu Valstybinės kalbos įstatymo 5 straipsnio nuostatų prasme (pažymos 8.1.4 punktas). Atitinkamai, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba pateikė Inspekcijai atsakymą, akcentuodama, jog „[...] anglų kalba parengtus dokumentas ar EK interneto svetainės vaizdas nėra oficialaus „lietuviško“ dokumento teksto/turinio dalis/priedas“ ir kad „Nuorodos atidarymas ar interneto svetainės informacijos peržiūrėjimas nėra susirašinėjimas“ (pažymos 7.2 punktas). Atsižvelgiant į Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos išaiškinimą bei VMVT veikloje, rengiant 2020-05-05 VMVT raštą Nr. B6-(1.I9.)-1082, nenustačius Valstybinės kalbos įstatymo pažeidimų, Inspekcija priėmė sprendimą pateikti VMVT tik rekomendacinio pobūdžio 2020-05-18 raštą Nr. 10V-163 (pažymos 7.6 punktas);

17.3. atsižvelgiant į Pareiškėjo (Draugijos) 2020-05-06 kreipimąsi bei į 2020-05-22 gautus papildomus jo kreipimosi raštus elektroniniu paštu, kuriuose pakartotinai skundžiami VMVT galimai netinkami veiksmai (neveikimas), nepateikiant Pareiškėjui (Draugijai) Dokumento lietuvių kalba (pažymos 1 ir 4.3 punktai), Inspekcija 2020-05-22 pateikė atsakymą elektroniniu paštu. Minėtame 2020-05-22 atsakyme Inspekcija iš esmės tinkamai informavo Pareiškėją (Draugiją), kokių konkrečių veiksmų buvo imtasi nagrinėjant minėtą 2020-05-06 kreipimąsi (t. y., kad darbo tvarka buvo konsultuojamasi su Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos specialistais dėl 2020-05-06 kreipimesi išdėstytų probleminių aspektų, kad Valstybinės kalbos įstatymo pažeidimų nenustatyta, todėl

apsiribota rekomendacijų VMVT pateikimu) (pažymos 7.7 punktą). Remiantis Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos pateiktu išaiškinimu, Inspekcija neturėjo teisinio ir faktinio pagrindo teikti VMVT privalomus nurodymus valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo klausimais.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju Inspekcija įgyvendino Valstybinės kalbos inspekcijos įstatyme, Valstybinės kalbos įstatyme jai nustatytas funkcijas, susijusias su teisės aktų, nustatančių valstybinės kalbos vartojimo bei taisyklingumo reikalavimus, kontrole, ir konstatuoti, kad Inspekcija, gavusi Pareiškėjo (Draugijos) 2020-05-06 kreipimąsi, pagal kompetenciją nesinėmė priemonių jame nurodytoms problemoms spręsti, Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, nėra pagrindo.

18. Apibendrinant, Pareiškėjo skundo dalis dėl Inspekcijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo kreipimosi raštus ir sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su Dokumento (ne)pateikimu Pareiškėjui valstybine kalba, atmestina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X nario Y skundo dalį dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nepateikus Y Europos Sąjungos afrikinio kiaulių maro valdymo strategijos pakeitimo projekto (Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU) valstybine kalba, atmesti.

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X nario Y skundo dalį dėl Valstybinės kalbos inspekcijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Y kreipimosi raštus ir sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su Europos Sąjungos afrikinio kiaulių maro valdymo strategijos pakeitimo projekto (Working document Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU) (ne)pateikimu Y valstybine kalba, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius **Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai** rekomenduoja:

imtis priemonių, kad ateityje Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai gavus asmens kreipimąsi dėl informacijos (dokumentų) pateikimo, į kreipimąsi būtų atsakoma Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse įtvirtinta tvarka bei terminais (o tais atvejais, kai atsisakoma pateikti asmeniui jo prašomą informaciją (dokumentus), atsakyme būtų aiškiai nurodoma jo apskundimo tvarka).

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos**.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas